

Date: 13th January-2026

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA AQLIY TARBIYA BERISH

Qalandarova Komila

Urganch davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti Maktabgacha ta'lim
yo'nalishi 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarga aqliy tarbiya berish masalasining nazariy va amaliy jihatlarini yoritilgan. Aqliy tarbiyaning mazmuni, maqsadi va ahamiyati ochib berilib, bolalarning bilish jarayonlarini rivojlantirishda maktabgacha ta'lim muassasalarining, tarbiyachilar hamda oilaning o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, o'yin faoliyati va zamonaviy pedagogik yondashuvlarning aqliy rivojlanishga ta'siri asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, aqliy tarbiya, intellektual rivojlanish, tafakkur, bilish jarayonlari, o'yin faoliyati.

Annotation: This article highlights the theoretical and practical aspects of providing intellectual education to preschool-aged children. The content, goals, and significance of intellectual education are revealed, and the role of preschool educational institutions, educators, and the family in developing children's cognitive processes is analyzed. In addition, the impact of play activities and modern pedagogical approaches on intellectual development is substantiated.

Keywords: preschool education, intellectual education, intellectual development, thinking, cognitive processes, play activity.

Аннотация: В данной статье освещаются теоретические и практические аспекты интеллектуального воспитания детей дошкольного возраста. Раскрываются содержание, цели и значение интеллектуального воспитания, а также анализируется роль дошкольных образовательных учреждений, воспитателей и семьи в развитии познавательных процессов детей. Кроме того, обосновано влияние игровой деятельности и современных педагогических подходов на интеллектуальное развитие.

Ключевые слова: дошкольное образование, интеллектуальное воспитание, интеллектуальное развитие, мышление, познавательные процессы, игровая деятельность.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga aqliy tarbiya berish shaxsning har tomonlama rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki insonning intellektual salohiyati, bilim olishga bo'lgan munosabati va mustaqil fikrlash qobiliyati aynan ushbu davrda shakllanadi. Maktabgacha yosh bolaning psixik rivojlanishida eng muhim bosqichlardan biri bo'lib, bu davrda sezgi, idrok, xotira, diqqat, tafakkur va nutq jadal rivojlanadi. Shu sababli aqliy tarbiya jarayonini to'g'ri tashkil etish kelgusida bolaning ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatini ta'minlaydi.

Aqliy tarbiya bolalarda bilimlarni ongli ravishda egallash, atrof-muhitni idrok etish, hodisalar o'rtasidagi bog'liqlikni tushunish hamda mustaqil xulosa chiqarish

Date: 13th January-2026

ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik jarayondir. Maktabgacha yoshdagi bolalarda bilim olish jarayoni ko'proq o'yin, kuzatish va amaliy faoliyat orqali amalga oshadi. Shu bois aqliy tarbiya bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda, qiziqarli va faol shakllarda olib borilishi zarur.

Bu yoshdagi bolalarda tafakkur asosan ko'rgazmali-harakatli va ko'rgazmali-obrazli xarakterga ega bo'ladi. Ular predmetlarni ko'rib, ushlab, solishtirib o'rganishga moyil bo'ladilar. Nutqning rivojlanishi esa tafakkur taraqqiyotining muhim omili bo'lib, bolalarning fikrini ifodalash, savol berish va muloqot qilish qobiliyatlarini kengaytiradi. Aqliy tarbiya jarayonida bolalarda so'z boyligini oshirish, to'g'ri va ravon nutqni shakllantirish muhim vazifalardan hisoblanadi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida aqliy tarbiya berishda o'yin faoliyati yetakchi o'rin tutadi. O'yin bolalar uchun asosiy faoliyat turi bo'lib, u orqali bola nafaqat hordiq chiqaradi, balki bilim oladi, tafakkuri va ijodiy qobiliyatlari rivojlanadi. Didaktik o'yinlar bolalarda mantiqiy fikrlash, taqqoslash, umumlashtirish va muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalarini shakllantiradi. O'yin jarayonida bolalar erkin fikrlaydi va o'z qobiliyatlarini namoyon etadi.

Aqliy tarbiya jarayonida tarbiyachining roli alohida ahamiyatga ega. Tarbiyachi bolalarning bilish faolligini oshiruvchi, ularni mustaqil fikrlashga undovchi shaxs hisoblanadi. Tarbiyachining pedagogik mahorati, nutqi, muomala madaniyati va innovatsion yondashuvi bolalarning aqliy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Har bir bolaning individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda yondashish aqliy tarbiyaning samaradorligini oshiradi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish maktabgacha ta'limda aqliy tarbiyani yanada samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Multimediali vositalar, interfaol o'yinlar va muammoli vaziyatlar asosida olib borilgan mashg'ulotlar bolalarning qiziqishini oshiradi hamda bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi. Shu bilan birga, oilaning ham aqliy tarbiya jarayonidagi o'rni muhim bo'lib, ota-onalar va tarbiyachilar o'rtasidagi hamkorlik bolalarning intellektual rivojlanishida ijobiy natija beradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga aqliy tarbiya berish jamiyat taraqqiyoti uchun muhim ahamiyatga ega bo'lib, u bolalarda intellektual qobiliyatlarni rivojlantirish, bilim olishga bo'lgan ehtiyojni shakllantirish va kelajakda mustaqil fikrlovchi shaxsni tarbiyalashga xizmat qiladi. Aqliy tarbiyani samarali tashkil etish pedagogik jarayonning to'g'ri yo'lga qo'yilishi, o'yin faoliyatidan oqilona foydalanish hamda tarbiyachining kasbiy mahoratiga bog'liqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdullaeva S.M. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
2. Qodirova F.R. Maktabgacha ta'lim metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
3. Vygotskiy L.S. Bolalar psixologiyasi. – Moskva: Pedagogika, 2019.
4. Elkonin D.B. Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi. – Moskva: Akademiya, 2018.
5. Hasanboyeva O.U. Maktabgacha ta'lim nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Ilm ziyo, 2022.

Date: 13th January-2026

6. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi. Maktabgacha ta’lim konsepsiyasi. – Toshkent, 2022.

International Conferences
Open Access | Scientific Online | Conference Proceedings

